

OD BELOKRANJICE DO NAJNOVO- MEŠČANKE

POGOVOR Z BRANKO MOŠKON
OB 35-LETNICI DELOVANJA
FOLKLORNEGA DRUŠTVA KRES

PRIPRAVIL: MAG. ANDREJ KOŠIČ

Leta 1976 sta mi ti in tvoja skupina s svojim nastopom prijetno popestrili moje prvo zdravljenje v Dolenjskih Toplicah. Ob tem seveda nisva mogla brez »kakšne o folklori«. V spominu mi je ostalo Tvoje – pa naj rečem temu – »blago obupovanje«, ko si primerjala svoje prvence s savsko folklorno skupino, ki je takrat imela pod mojim vodstvom za seboj že dobrih deset let neprekinjenega sistematičnega dela.

Takrat, pred 35 leti, ko sem postavljala folklorno skupino, se pravzaprav nisem niti zavedala, v kaj se podajam. Nekaj izkušenj z ljudskim plesom sem že imela, vendar premalo. Po seminarju in opravljenem zagovoru naloge se je na razpis novomeške Zveze kulturno-prosvetnih organizacij odzvalo nekaj navdušencev in zaorali smo ledino, dobesedno tako, saj do takrat tukaj ni delovala še nobena folklorna skupina.

Za naš prvi nastop, ki smo ga pripravili za dan žena 8. marca 1976 v Novem mestu, smo v izposojenih belokranjskih kostumih doživeli svoj ognjeni krst.

Zanimiv je komentar mojega moža Marjana, ki je spremljal naše nastope in je vedel, kako se mučim, da v okolju, kjer folklorna dejavnost ni živela, naučim skupino plesati:

»V športno dvorano Marof sem se kot gledalec na prvi Kresov nastop odpravil poln pričakovanj, saj sem kot slabša polovica že dobrega pol leta spremljal zagnana Brankina prizadevanja za rojstvo skupine. Nekje sredi sporeda so se zavese na levi strani prizorišča razmaknile in prikoralala je Brankina četica – dekleta bolj bleda kot stokrat pobeljeno platno belokranjskih kostumov, rdeče naličene ustnice so bile pod zeleno-modrimi lučmi športne dvorane videti popolnoma črne, vampirske, fantje so s težkimi koraki kot sloni predstavljali od treme otrple noge ... Previdno sem se ozrl naokoli, če me kdo pozna, vendar so vsi napeto spremljali pohod Kresovih plesalcev, saj je večina prvič videla folklorni nastop. Čeprav se takrat na te vrste kulture nisem kaj dosti spoznal, sem si oddahnil šele, ko se je oglasila harmonika in se je odvilo kolo, občinstvo pa je navdušeno zaploskalo!«

V spominu se vračam na vaš nastop ob 10-letnici Kresa in svoj vzklik: *»Poglejte, kaj je naredila!«* Na odru dvorane Doma Janeza Trdine je stala skoraj stotinja nastopajočih. Koliko se še spominjaš dela, naporov, uspehov in (morda celo tudi) razočaranj iz obdobja Kresovih prvih desetih let, ki so vas iz anonimnosti ponesla – če parafraziram – v »svet«? Koliko so ti pri tem stali ob strani in pomagali ne le člani tvoje ožje družine, ampak tudi člani društva Kres, in če uporabim nekoliko popularen izraz, koliko si se lahko naslonila na »širšo družbeno skupnost«?

Ker je folklorna skupina nastala na pobudo Zveze kulturnih organizacij Novo mesto, me je podpiralo zlasti vodstvo te Zveze, njen predsednik je bil na začetku tudi naš predsednik. Seveda pa brez podpore in razumevanja predvsem moža in domačih te dejavnosti ne bi mogla uspešno voditi. Prvih deset let je minilo v razgibanem in stopnjevanem ustvarjanju vsega novega. Vse, kar smo delali, je bilo narejeno z dobro voljo in z željo po uspehu, veliko stvari smo naredili sami: belili in opremljali smo garderobne prostore ter šivali in izdelovali drobne predmete za dolenske in druge kostume.

Po dveh letih smo skupino preimenovali v folklorno društvo in dokončali folklorne kostume, s katerimi smo ponazarjali nekdanje

Folklorno društvo Kres iz Novega mesta, katerega umetniška vodja je Branka Moškon, je eden od organizatorjev *Slofolka* – mednarodnega folklornega festivala. V letu 2011 so na njem sodelovale skupine iz Nemčije, Slovaške, Črne gore, Romunije in Slovenije. Na fotografiji so godci skupine s Slovaške. (Foto: Metka Knific, Novo mesto, 28. 4. 2011.)

oblačenje Dolenjcev. Pridobitev v društvu pa sta bili otroška in tamburaška skupina. Po petih letih smo imeli prvi celovečerni nastop *Kresuj z nami, prijatelj*, čez dve leti pa smo posneli dolenjske plesne pesmi za samostojno oddajo TV Slovenija v okviru oddaj o slovenskih ljudskih plesih. Takrat smo tudi prvič gostovali v tujini na proslavi 900-letnice kartuzijanskega reda v Veliki kartuziji v Chartreuxu v Franciji. Vsako leto smo na samostojnih koncertih Novomeščanom pokazali, kaj smo se naučili, in tako postali vse bolj prepoznavni v svoji pokrajini.

Da je skupina rasla in se razvijala v pravo smer, se moram zahvaliti tudi tebi Andrej, saj si prihajal na naše nastope in nas vedno dobrohotno spodbujal. Ne bom pozabila, ko si na enem od naših prvih nastopov rekel: »*Imaš pa boljše pevce kot plesalce.*« Zamislila sem se in se bolj posvetila plesnemu koraku in novim odrskim postavitvam. Tako je bila 10-letnica, z vsem kar smo pokazali, res velik napredek skupine.

Slofolk 2011. Skupina iz Romunije.
(Foto: Metka Knific, Novo mesto, 28. 4. 2011.)

Ker bi zgodovino Folklornega društva Kres ob majhnem pretiravanju lahko imenovali »*meteorski vzpon*«, bi bilo morda za kakšno drugo skupino, ki je v teh letih tam, kjer ste bili vi sredi 70. let, zanimivo izvedeti tvoje mnenje o »*skrivnosti*« uspeha?

Kako pripeljati skupino do uspeha? Ne prav lahko! Predvsem z marljivim in vztrajnim delom vodje in zavzetostjo vseh članov. Po navadi je skupina ogledalo vodje, in če se ozrem nazaj, lahko rečem, da smo bili znani kot vesela in družabna skupina, v kateri sta prevladovala dobra volja in vedro razpoloženje, da smo lahko kljub občasnim težavam napredovali. Dolgoletno druženje in prijateljske vezi, ki so se stkale med nekdanjimi člani, se nadaljujejo še danes. Srečujejo se kot družinski prijatelji, poveselijo pa se tudi z nami na naših družabnih srečanjih.

Vzponi in padci so del ljubiteljske dejavnosti, od vodje skupine pa je odvisno, kako bo skupina težke trenutke prebrodila.

Prvi večji udarec sem doživela po 15-letnici društva, ko so nas zaradi osebnih zadev zapustili dolgoletni kresovci, s katerimi sem gradila skupino in dosegala prve uspehe. Misli sem, da nikoli ne bom imela več take skupine, pa sem se zmotila. S prihodom mladih, srednješolcev in študentov, se je skupina obnovila in spremenili so se cilji, ki so se pomaknili navzgor. Kljub še eni ponovni podobni krizi in pomanjkanju članov je skupina dosegla vrhunec ob 25-letnici.

Poroke med člani in odhodi izkušenih parov so že dolgo naša stalnica. Kako zapolniti vrzeli, pa je odvisno od vodje in njegove dobre volje, ustvarjalne moči in predanosti folklorni dejavnosti.

Pomembno je tudi redno izobraževanje vseh članov. Skupina, ki ne izobražuje svojih plesalcev, pevcev in godcev, nazaduje, vzroke za neuspehe pa po navadi išče drugje.

Prosim, če na kratko opišeš glavne faze razvoja, obseg današnjega programa, približno število kresovcev, ki so v tem času delali v skupini, kje in kolikokrat ste se v tem času predstavili s svojim programom, pa še kaj na to témo, kar bi se tebi zdelo pomembno?

V teh 35 letih se je v društvu zamenjalo veliko ljudi, včasih se pošalim in pravim, da je bil že vsak tretji Novomeščan vsaj enkrat na Kresovih vajah.

Po prvih dveh letih se je oblikovala dokaj stalna skupina, ki je nastopala povsod, kamor so nas vabili. Čas socializma je bil naklonjen ljubiteljski kulturi. Če smo nastopili v dopoldanskem času, so vsi zaposleni dobili dovoljenje za izhod in plačano odsotnost.

Mislim, da se je v društvu zgodil prelom, ko smo se odločili, da bomo oživili nekdanje oblačenje Dolenjcev. Ob pomoči dr. Marije Makarovič sem dve leti prizadevno zbirala in izbirala platno in vzorce, iskala obrtnike za škornje in čevlje, za gumbice in klobuke, za sto drugih malenkosti, in seveda za šivanje kostumov, ki ponazarjajo oblačenje kmetov v drugi polovici 18. stoletja. Izdelali smo jih po slikah ex voto 1805 v cerkvi na Blečjem vrhu pri Trebelnem.

Pogled na oder ob praznovanju 35-letnice delovanja Folklornega društva Kres, na katerem so se plesalci, razdeljeni v skupine različnih starosti, kar vrstili.

(Foto: Bojan Knific, Novo mesto, 26. 3. 2011.)

Po desetih letih je bilo za Kresom že 196 nastopov in 87 članov v dveh otroških in odrasli skupini ter pri tamburaših. Plesali smo dolenjske, belokranjske, štajerske, prekmurske plesne in plesne nekdanje skupne države pa tudi partizanska kola.

Bližala se je 15-letnica in naš prvi predstavitveni katalog plesov slovenskih in drugih območij nekdanje Jugoslavije. Po osamosvojitvi Slovenije zadnjih nismo več plesali, bolj poglobljeno pa smo začeli poustvarjati svoje ljudsko izročilo. Za 15-letnico smo prvič prikazali dolenjske ohcetne šege v dolenjskih prazniških kostumih iz začetka 20. stoletja.

V naslednjih letih je število članov zelo nihalo, zato smo 20-letnico praznovali z rednim letnim koncertom.

Branka Moškon skrajno desno, s pečo na glavi, v družbi tamburašev. (Foto: Bojan Knific, Novo mesto, 26. 3. 2011.)

S prihodom novih članov se je društvo okrepilo, bilo nas je že 120, in pripravili smo nov predstavitveni katalog. Na celovečerni koncert ob 25-letnici društva *Pa je bla obcet u Kangalileji* smo kot posebno gostjo povabili Ljubo Jenče. Nastopile so vse naše skupine: otroška, vodilna, veteranska, pevka in tamburaška, Ljuba pa je s pesmijo kot rdečo nitjo povezovala posamezne dogodke. Takrat je bilo za nami že 608 nastopov, od tega 26 gostovanj v tujini, saj smo prepotovali skoraj vso Evropo in del Azije.

Tridesetletnico smo praznovali z gostujočim Ljubljanskim godalnim kvartetom. V celovečernem koncertu *Od praznika do praznika* smo s plesi in pesmijo prikazali pomembnejše mejnike v življenju Slovencev. Nastopilo je okrog 120 članov iz vseh naših skupin.

Petintridesetletnico smo proslavili z najbolj množično udeležbo nastopajočih. Predstavile so se dve otroški skupini, mladinska, vodilna, mlajša veteranska in veteranska skupina, dve godčevski skupini in tamburaši. Stotridasetim kresovcem sta pomagala še gosta večera, učiteljski pevski zbor novomeške osnovne šole Grm in družinski trio Volk Folk. Z naslovom koncerta *Brez ljubezni plesa ni, kdor se ljubi, se vrti*, kar je tudi sicer naše geslo, smo kresovci pokazali, da to, kar delamo, delamo z ljubeznijo.

V zadnjih nekaj letih spremljamo v Sloveniji dokaj opazen porast veteranskih in upokojskih folklornih skupin. Na letošnjem slavnostnem nastopu so se vaši veteranski člani zelo lepo vključili v celoten koncept večera. Na kakšen način blažite možen pojav konflikta generacij, ali se to sploh dogaja, ker ste pač taki, kot ste ...?

Ob Kresovi 25-letnici sem na slavnostni koncert povabila nekdanje člane, ki so pred leti zaradi različnih obveznosti prenehali plesati. Odziv je bil presenetljiv in začeli smo redno vaditi. Uspešen nastop na koncertu je spodbudil povratnike, da nadaljujejo kot veteranska skupina Folklornega društva Kres. Letos praznujejo že 10-letnico.

Mogoče smo kresovci za razliko od drugih skupin generacijsko bolj povezani predvsem zato, ker jih kot umetniški vodja vseh odraslih skupin nekako povezujem med seboj. S prihodom vse mlajših članov v skupino je to sožitje še bolj pomembno, zato v društvu že vrsto let prirejamo različne oblike druženja:

- prednovoletno praznovanje, ki smo ga lani izpeljali drugače kot prejšnja leta. V Centru šolskih in občinskih dejavnosti v Črmošnjicah smo rezervirali dvodnevno bivanje. Po nastanitvi smo se odpravili na pohod v Gričice pod smučiščem na roških Gačah, se okrepili v počitniški hišici našega člana z domačimi klobasami, zvečer pa nadaljevali druženje s plesom in družabnimi igrami;
- prednovoletno »pranje grehov« v enih od dolenskih toplic, potem pa skupna večerja;
- taborjenje ob Kolpi in rafting. Že nekaj let taborimo v Spodnji Bilpi in veslamo, če je dovolj vode od Bosljive Loke, če ne pa od Fare. Zvečer ob tabornem ognju pojedemo in se veselimo;
- kostanjev piknik, povezan z delom in zabavo, kjer ena skupina skrbi za hrano in pijačo, ostali pa delajo to, kar v društvu potrebujemo: pustne maske, šopke, vezene rute;
- praznovanja študijskih uspehov, rojstnih dni in drugih obletnic prav tako pomagajo premagovati nesporazume in utrjevati pripadnost Kresu;
- tudi skupna odrska postavitev omogoča, da lažje izpeljemo nekatere priložnostne nastope.

Vse te oblike druženja pripomorejo k medsebojnemu spoštovanju.

Kako si kot priseljena Novomeščanka sprejela laskavo priznanje najnovomeščanka? Ali je to lahko tudi priznanje novomeškim staroselcem, da znajo ceniti dobro, ne glede na to, od kod kdo prihaja?

Ko sem se iz Metlike preselila v Novo mesto, sem bila v novem okolju lepo sprejeta. Vsa leta dejavnega delovanja sem imela dober občutek, da Novomeščani cenijo moja prizadevanja in delo na folklornem področju, saj sem ob 10-letnici Kresa prejela Trdinovo nagrado občine Novo mesto, ob 15-letnici odličje ZKO Novo mesto, društvo pa je dobilo plaketo mesta Novo mesto.

Ko je revija *Novi Medij* pred dobrimi desetimi leti začela zbirati predloge za »najmeščanko in najmeščana«, sem že takrat pristala v ožjem izboru nominirancev, pozneje pa sem ta naslov tudi osvojila.

Danes Folklorno društvo Kres v novomeški občini sodi med tri najbolj uspešna društva.

Predstavitve nekdanjega oblačenja Dolenjcev, ki je postala tako prepoznavna, kot je, prav po zaslugi Branke Moškon in kresovcev. (Foto: Bojan Knific, Novo mesto, 26. 3. 2011.)